

«УСІ ЯК ОДИН».

МЕНТАЛЬНІ ПІДВАЛИНИ СОЛІДАРНОЇ ДІЇ

Юрій Писаренко

Анотація. Досліджуючи проблему «семантики дії», М. В. Попович наводив анекдотичний приклад, згідно з яким у діалозі двох конкурентів комівояжерів, які наперед підозрюють один одного в обмані, один із них, у переконанні, що опонент все одно йому не повірить, вирішує сказати тому правду, у таких спосіб «сплутавши його карти». Сприймаючи інформацію конкурента як правдиву, опонент, водночас, дає зрозуміти супротивникові, що, попри слова, він цілком зрозумів його справжній замір — ввести його в оману. Окрім історії про цих конкурентів-«однодумців», у пропонованій публікації наведено інші випадки розуміння одне одного без слів, щоправда — неантагоністичного. Це — літня подружня пара, за О. Шпенглером, і первісний колектив, за О. М. Фрейденаберга. В обох прикладах дуже виразно виступає так зване «Ми», для якого думки з певного приводу є спільними, без потреби попереднього узгодження. Відповідно, стаття привертає увагу до цікавого, з погляду *філософії дії*, феномена, який неодноразово спостерігався автором у студентському колективі під час навчання в Київському університеті ім. Т. Г. Шевченка (1980–85). Згідно з ним, група людей (студентів) реагує на певний виклик як «колективний індивід» — «усі як один», або — те саме «Ми». Відзначається своєрідне явище миттєвої солідарної протестної реакції, «змови без мови», яка базується на певних світоглядних маркерах прийнятного й неприйнятного та виявляє структуру у вигляді низки поетапних дій, що характеризує вираженість (ментальний замір). Цей вияв «Ми» протиставляється двом іншим, більш традиційним, проявам цієї категорії: механічному «ми», об'єднаному спільною мовою або належністю до однієї референтної групи, але не позбавленому внутрішніх суперечностей (приклад комівояжерів, за М. В. Поповичем), і «ми» тоталітарного суспільства, сформованому непрозорим шляхом гіпнозу, обману (пропаганди), насильства з боку очільника-«ляльковода». Останнє можна охарактеризувати як «ми жертв». У вільному суспільстві перевага надається справжності й цінності неавтоматичного, спонтанного вияву «Ми», яке опонує примарній владі нелегітимного провідника.

Ключові слова: «Усі як один», «Ми», ментальність, інтенція, солідарна дія, студентство.

Досліджуючи проблему «семантики дії», М. В. Попович наводив такий анекдот:

Їде комівояжер у своїх справах з Києва до Одеси ... І раптом на якійсь станції входить до вагона його конкурент. Конкурент питає: «Скажіть, Рабинович, а куди Ви їдете?». Рабинович думає: якщо я скажу йому, що я їду до Одеси, так він теж поїде туди і зіпсує всю справу. То я йому скажу, що я їду до Кишинєва. Але тоді він здогадається, що я хочу його обманути і насправді їду до Одеси. То я йому скажу, що я їду до Одеси, і він подумає, що я його обманюю, а насправді їду до Кишинєва. І каже: «Я їду до Одеси». Конкурент відповідає: «Рабинович, я знаю, що Ви їдете до Одеси, але навіщо Ви мене обманюєте?».¹

Парадокс ситуації в тому, що правда була поставлена на службу обману. «Якщо розглядати його висловлювання просто як повідомлення (інформацію), — пише М. В. Попович, — то він говорив правду, і не має бути засуджений. Якщо розглядати його як дію або вчинок, то слід мати на увазі з а м і р, ту ж таки “ментальну сутність”, і його висловлення буде обманом, дезінформацією».² Відповідно, на думку вченого, основна проблема філософії дії — проблема співвідношення мети й засобів.³

У наведеному анекдоті привертає увагу не лише те, що слова маскують справжній замір особи, але й здатність іншого учасника діалогу-агону викрити цю приховану інтенцію — обман. Отже, цікавий також феномен розуміння без слів або навіть у супереччя словам (на підтвердження вислову «*бачити наскрізь*»). «Енігма» пункту призначення була розкрита проникливим опонентом саме тому, що він належить до тієї самої референтної групи й оперує тими самими ментальними стереотипами, зокрема, інтенціями. Таким чином, попри прихований антагонізм, опоненти все ж є одностайними (порівн.: «*з вовками жити — по-вовчи вити*»). І, можливо, якщо б вони були не конкурентами, а партнерами, то цей інстинкт також відіграв би свою позитивну роль для спільної справи. Однак, не забуваймо, що це лише ймовірна модель поведінки — не реальна, а зображена анекдотом.

Аналогічний взірець розуміння одне одного без слів, хоча й не-антагоністичного, що, скоріше, може сприйматися як певний ідеал, зустрічаємо в розповіді О. Шпенглера про літнє подружжя:

¹ Попович М. Бути людиною. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. С. 100.

² Там само.

³ Там само. — С. 101.

Найчистішим символом згоди, яка подолала мову, є стара селянська подружня пара, яка сидить ввечері біля свого будинку і мовчки розмовляє. Один знає, що думає і відчуває інший. Слова тільки порушують цю єдність.⁴

Це нагадує висновок О.М. Фрейденберг щодо особливості сприйняття навколишнього світу первісними людьми:

Для первісного суспільства весь світ поставав своєю видимою стороною, причому усі члени цього суспільства мали цілком однакове уявлення про те, що бачили.⁵

Утім, для кожного найцінніші приклади реальні, із власного досвіду. Отже, нижче наведемо два випадки колективної неузгодженої солідарної реакції на певний подразник, коли всі виступають «як один», при цьому думаючи як один, не змовляючись, однаково оцінюючи та реагуючи на спільний виклик.

Якось, у 1983 році, на нашому (третьому) курсі історичного факультету Київського Університету ім. Т. Г. Шевченка перед аудиторією близько ста осіб викладач Д. читав лекцію, присвячену виконанню так званої «Продовольчої програми СРСР», затвердженої травневим пленумом ЦК КПРС 1982 р. Із незворушним виглядом (хоча й, мабуть, із прихованою іронією) лектор виголосив тезу про те, що наш особистий внесок у виконання цієї *програми* може полягати в тому, що ми повинні *менше їсти*. Підтвердженням того, що наші співвітчизники надто багато їдять, мав стати наведений ним випадок із його життя.

Якось, перебуваючи у відрядженні в Польщі, він зайшов пообідати до закладу, який пропонував клієнтам *бігус* — національну польську страву з тушкованої капусти з м'ясом. Подана порція видалася йому настільки мізерною, що він повторив замовлення щонайменше двічі, на що офіціантка компліментарно зауважила: «*Pan jest bardzo tosty!*», а клієнт парирував: «*Nie, to bardzo mały bigus!*».

Розповідь лектора викликала в аудиторії помірний сміх.

Іншим разом, на якійсь лекції (не пам'ятаємо, з якого приводу) інший викладач, А. розповів нам цю саму притчу,⁶ як випадок, що

⁴ Spengler O. Der Untergang des Abendlandes, Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. С. 721.

⁵ Фрейденберг О.М. Миф и литература древности. Москва: «Восточная л-ра» РАН, 1998. С. 26.

⁶ Обидва викладачі (Д. та А.) належали до *Кафедри історії соціалістичних країн*, чим і зумовлювався стосунок обох до тодішньої Польщі.

стався особисто з ним, звісно, очікуючи на загальну схвальну реакцію... Натомість вже відома нам історія зустріла гробове мовчання. Аудиторія, а саме «всі як один», збагнувши, що має справу з плагіатом, вирішила «покарати» оповідача мовчанням, принаймні — глибокою паузою. Він же, продовжуючи ніяково посміхатися, зрозумів, що жарт чомусь не спрацював, очевидно, просто не дійшов, і знову скорочено його повторив. Тоді, після недовгої паузи, аудиторія милостиво дозволила собі вибухнути гомеричним сміхом. *«Нарешті жарт дійшов!»*, — очевидно, зрадів викладач, сам сміючись, і коротко ще раз повторив резолютивну частину цієї історії. Але аудиторія сміялася не з жарту, а з плагіатника, з його неусвідомленого безглузлого становища і того, як вдалося поставити його на місце, чітко витримавши баланс між мовчанням і сміховою реакцією (добре запам'яталася ця магічна атмосфера змови без мови). Усе це всі зробили як один, без обговорень. Мабуть, спрацювали виставлені вихованням і досвідом, властиві цій групі, маркери прийнятного й неприйнятного та спільне уявлення про реакцію на ці маркери.⁷

Інший показовий приклад «солідарної реакції» — з практики перебування у студентських військових таборах (1984 р., майже за Дж. Орвеллом).

Старшина роти В. проводить муштру — проходження зі стройовою пісню. Він незадоволений тим, що буцімто співаємо недостатньо голосно, знову і знову віддаючи той самий наказ на виконання пісні у строю. Потім звучить: *«Отставить!»*, — і так багато разів. Старшина вкотре командує: *«С песней шагом марш!»*. Лунає: *«Врагу не сдается наш гордый “Варяг”, пощады никто не желает!»*. Ми крокуємо та голосно співаємо, а старшина стоїть на місці. Попереду, по ходу нашої колони, дорогу перетинає широка та глибока траншея, старшина залишається далеко позаду. В якийсь момент, здалеку помітивши перешкоду, він командує: *«Кругом, шагом марш!»*. Ми добре чуємо його команду, але не змовляючись, усі як один, вдаємо, що нібито її не чуємо, адже інакше він вирішить, що ми співаємо недостатньо голосно. Тому зовні не реагуємо на вкотре повторюваний

⁷ Тут робимо цікаве спостереження щодо проблеми авторства загалом. Нікому з аудиторії тоді не спало на думку, що, можливо, пригода в ресторані сталася саме з другим оповідачем (А.), а не першим (Д.), який до того ж підібрав до неї оригінальну оправу в контексті іронічного тлумачення «продовольчої програми». Однак, оскільки першість масового оприлюднення історії належала Д., то, відповідно, саме він вважався її першоджерелом — автором. Отже, реакція аудиторії підтвердила також тезу, що саме першість публікації легітимізує авторство. Водночас, не виключено, що обидва викладачі почули цю історію на кафедрі від когось третього чи взагалі хтось із них вичитав її в польському журналі анекдотів.

наказ, невпинно наближаючись до небезпечної траншеї. Старшині не залишається нічого іншого, як бігцем наздогнати нашу колону, стати їй навперейми та скомандувати: «*Кругом, шагом марш!*». Ми виконуємо команду, а старшина, зупинивши нас, констатує: «*Вот теперь вы поете достаточно громко*».

Як і в попередньому прикладі, ми мовчки переживаємо моральний тріумф.

Інтерес зображеної ситуації ось у чому. Зовні (без озвучування думок виконавців команди), з погляду командира та будь-якого стороннього спостерігача, — усі як один почали співати голосно, тобто виконали наказ. Насправді ж, з огляду на ментальний чинник, зовнішньому результату передував досить складний розумовий процес, де «колективний індивід» пішов на прийом: я робитиму вигляд, що нібито через досить гучний спів, не чую команди «*назад, шагом марш!*», ризикуючи впасти в траншею, і користуючись офіційною відповідальністю командира за себе, своїми діями, примушу його наблизитися до себе настільки, що його наказ не зможе бути проігнорований мною. Таким чином, вимога бути «всім як один», — голосно співати хором у строю, — що нав'язується зверху, насправді сутнісно виконується рівно навпаки, і всі як один у мовчазному протесті об'єднуються проти командира, не замовкнувши, не співаючи тихо, а співаючи саме так, як бажає старшина, але, з певним заміром, прихованою інтенцією — його провчити. Хоча поверхнево ситуація виглядає так, що начальник, шляхом тиску на нас, отримав над нами переконливу перемогу.⁸

Чим було спричинене колективне протистояння командирів? Очевидно, усвідомленням безглуздості поставленого завдання — співати, якомога голосніше, що не має жодного стосунку до завдань, які стоять перед майбутніми офіцерами-захисниками батьківщини, а лише до бажання очільника задовольнити власну пиху. Результат — неповага до начальника. Авторитет, який гідний вимагати виконання наказів, не може спиратися на моральне або фізичне насильство. Ідеальна ситуація, коли влада ґрунтується на повазі до проводиря, і тому підпорядкування йому не потребує насильства над собою, а відбувається органічно (порівн.: «*сродность*», за Г. Сковородою). Як подивитися на

⁸ Сталій характер протестної реакції на надокучливу муштру стрійовою пісню засвідчує коментар щодо нашого спогаду колеги етнолог В. Балушка, який, навчаючись на істафку Київського університету (КДУ), пройшов ті самі військові табори декількома роками раніше. У їхньому випадку настирлива вимога зам. командира з політичної частини співати голосніше, призвела до того, що рядки Б. Окуджави: «*Пулю пробито днище котелка*», — усі як один, не змовляючись, проспівали так, що «*пулю пробила*» виявилася певна частина тіла «*замполита*».

цю ситуацію з позиції консолідації військового колективу для вирішення можливого бойового завдання? Якщо вже військова служба вимагає некритичного ставлення до наказу, то тут найоптимальніше підпорядкування начальнику, який раніше заслужив повагу. Він забезпечений кредитом довіри. Інерція цієї довіри зберігається навіть у разі командної помилки. У випадку командира-самодура будь-який його наказ розглядатиметься під збільшувальним склом. Виконання бойового завдання не асоціюватиметься безпосередньо з ним, а для досягнення мети може стати в нагоді відпрацьоване на ньому та всупереч йому почуття плеча в колективі.

Зазвичай вираз «усі як один» характеризує згуртованість, зокрема ментальну, тоталітарного суспільства, хоча б у нашому нещодавньому радянському минулому. «Усі як один» мали вітати рішення чергового партійного з'їзду, підтримувати внутрішню та зовнішню політику партії, зокрема, засуджувати дисидентів або схвалювати ту саму «продовольчу програму». Гасло «усі як один» настільки опановує маси, що вже ніким не заперечується, а, насправді, ніби поділяється всіма. Художньо осмислений гіпертрофований вияв цієї ідеї можемо знайти, зокрема, у романі-антиутопії Є. Замятіна «*Ми*» (1920), який, імовірно, послужив прототипом вищезгаданого роману Дж. Орвелла «*1984*» (1949). Не випадково, що обидва твори були в Радянському Союзі заборонені.⁹

На перший погляд, такий колективний екстаз базується на браку критичного мислення. Однак, це може характеризувати лише частину суспільства,¹⁰ тоді як для його більшості відіграє роль, можливо, і не

⁹ Саме з романом «*Ми*» пов'язаний промовистий випадок, коли літературний образ тоталітаризму раптом «матеріалізувався» для конкретного читача у вигляді суворой дійсності. Якось у січні 1974 р. учитель нашої школи (№ 171), М. Райгородецький (1940 р. н.), старшим товаришем і «іконою» якого був письменник В. Некрасов, вирішив повернути йому раніше позичене паризьке видання замятінського роману, не знаючи, що саме в цей час на київській квартирі літератора тривав обшук КДБ. Звісно, заборонений роман «*Ми*» був виявлений у портфелі візитера. Відмовившись визнати, що книжку він отримав саме від Некрасова (який також цього не підтвердив!), молодий чоловік, за надуманим звинуваченням, був засуджений до тюремного ув'язнення (з листа М. Райгородецького авторові, лютий 2016 р.). Для фантастичного роману «*Ми*» ця бувальщина була б гідним *post scriptum*'ом.

¹⁰ Щоправда, і ця частина може бути чимала. Для розуміння мотивів її дій показовий приклад майбутнього лауреата Шевченківської премії, письменника І. Цюпи (1911–2004), який на схилі літ каявся, як комсомольцем брав участь у виселенні «куркулів», зокрема, «старих дідів і малих дітей, матерів з немовлятами» та в конфіскації всього збіжжя в односельчан (1929), прирікаючи на голодну смерть (попри палючий сором) навіть власну хрещену матір.

до кінця усвідомлений, мотив страху, боязнь репресій. Отже, під зовнішнім виявом невластивих («несродных») людині вчинків приховується інстинкт самозбереження. Крім того, зазвичай, найбільш консолідуючим є чинник «зовнішнього ворога» — «Ми» vs «вони» — і, якщо ворога немає, то, аби сформувати його образ, має бути налагоджена антиворожа пропаганда, тобто його треба вигадати. У цьому вкотре переконала антиукраїнська кампанія російських медіа останніх років, яка готувала поточну війну Росії проти України. Таким чином, за реакцією «всіх як одного» — чи то любов, чи то ненависть — має стояти «ляльковод», для якого люди лише об'єкти маніпуляції.

У вищенаведених прикладах студентської солідарної дії вона також є реакцією на зовнішній «подразник». Ним є, якщо не ворог, то принаймні «не свій» (викладач А., старшина В.), який, водночас, має амбіцію очолити колектив — аудиторію чи армійський гурт — «Ми». Однак, показане протистояння йому спільноти свідчить, що вона його не легітимізує. Між співтовариством і кандидатом в його очільники — дистанція. Пригадуємо, як у ті самі студентські роки нас змушували проходити на державних демонстраціях Хрещатиком. Ми чітко розрізняли наше «Ми» в колонах і їхнє «вони» на урядовій трибуні (у кожного було своє свято). Максимум, комусь могло бути цікаво подивитися на живого очільника КПУ, як на екзотичного буйвола в зоопарку. Це явно не той випадок, про який покійна королева Єлизавета II говорила, що має показуватися на очі підданам, аби між нею та ними не зникала довіра.

Захоплені якимось п'яним шалом, ми торували тернисту дорогу в соціалізм, перевертали все догори дригом. Ми заподадливо ліквідували куркульство як клас, стригли під нещадну гребінку і середняків — і накоїли чимало лиха. [...] Начитавшись ще змалку книжок про революцію і громадянську війну, про світле майбутнє, яке настане при соціалізмі, мені хотілося бути активним учасником тих бурхливих перетворень, що охопили всю країну (*Цюпа І. У пазурах Єжовщини. Повість-сповідь*. Київ : Український письменник, 1994. С. 22, див. С. 40).

Активним учасником тих самих подій, але вже на культурному фронті, був куди більш освічений і досвідчений О. Довженко, який 1932 року першим(!) наполягав на знесенні Михайлівського золотоверхого собору:

Я вважаю, що Михайлівський монастир треба зняти (тобто, знести. — Ю.П.) не тільки для парку культури, але й для культури нашого пролетарського студентства (Цит. за: *Ковалинський В.В. Київські мініатюри*. Кн. 9. Долі київських храмів. Ч. 1. Київ : Купола, 2011. С. 316).

Щоправда, дещо подібна ситуація дистанції, певної перестороги, відчувалася в 2014 р. на Майдані Незалежності, коли на недільному «вічі» 19 січня, після схвалення Верховною Радою закону 16 січня (просто перед протистоянням на вул. Грушевського), натовп скандував: «*Лідера! Лідера!*», — категорично вимагаючи обрання серед «трибунних вождів» якогось легітимного формального очільника стихійної народної реакції — усіх як одного — передусім на побиття студентів.¹¹ Утім, корінна відмінність у протистоянні «трибуна — майдан» початку 80-х років ХХ ст. полягала в тому, що тоді Хрещатик від так званих «лідерів» нічого не вимагав і нічого не очікував, адже на зміни не сподівався. Іntenції сторін у жодний спосіб не перетиналися, хоча зовні діяство виглядало як єдність — «усі як один». Очевидно театральна вистава і та більш переконлива, адже актори вживаються в роль, а глядачі їм співчують.

Отже, з наведених вище замальовок, очевидно, можна зробити висновок про, як мінімум, три випадки вияву «Ми»:

1. Як не дивно, до нього ми б віднесли приклад двох комівояжерів (за М. В. Поповичем), які, безумовно, відносяться до одного класу, отже, розуміють «спільну мову» якогось «ми» («*одного поля ягоди*»), але діють один проти одного. Якщо ми пригадаємо метафору «*павуків у банці*», то зовнішній спостерігач може визнати в них певне «вони» як оборотне «ми». Зрештою, недружна сім'я також є «ми». Солдати різних армій у багатьох питаннях можуть один одного зрозуміти, і в цьому вони «ми», хоча й залишаються ворогами. Ми можемо з гордістю сказати: «*Ми, українці*», — на якусь мить забувши, що серед нас є люди честі, а є й негідники.¹² Отже, ситуація «Ми», або «усі як один», може іноді бути досить приблизною, і сказати б — механічною.
2. Класичне тоталітарне «ми» як наслідок дій маніпулятора. Він відчуває, на які болочі місця суспільства можна натиснути гіпнозом, примусом або і тим, і тим.¹³ До того ж, біль може стати й буквальним, як-от насильство. Зрештою, це «Ми» жертв.

¹¹ Спочатку народний Майдан підкреслено дистанціювався від будь-яких політиків, незалежно від того, хто намагався «тримати аудиторію» навколо трибуни. Але згодом, очевидно, прагнучи зберегти потенціал консолідації, натовп відчув потребу в одноосібному провідникові.

¹² Додамо, що послугоуватися однією мовою ще не означає сповідувати спільні моральні цінності.

¹³ Зокрема, дещо подібне відчули відвідуючи свого часу досить популярні лікувальні «курси Норбекова» (2003). Так, наше необережне зауваження до ведучої

3. Випадок, якому ми віддаємо перевагу. Це наведені нами два приклади з університетського досвіду, де прояв «Ми» — природний, протестний (викликаний спільним прагненням справедливості), протиставлений ляльководу, такий, що не визнає його примарної влади. Цікавий феномен спільної думки, спільної реакції, утаємниченість, змова без мови.

Це соціально-природне диво дещо нагадує нам стан єднання членів традиційного суспільства, що його у своїх передсмертних словах (2022) охарактеризувала індіанська акторка С. Літлфезер «Маленьке перо»:¹⁴ *«Я скоро перейду до світу духів. І я не боюся померти. Тому що ми (індіанці) прийшли з товариства “ми”, ми не з товариства “я” і вчимося віддавати себе з самого дитинства»*.¹⁵ Це «товариство Ми» — не корпоративний егоїзм комівояжерів (павуків у банці), це не «дуте» тоталітарне «Ми» жертв тирана, а саме природна згуртованість перед обличчям спільних соціальних викликів, яка в разі чого не пощадить і «вождя». Саме архетипічні паростки цього «Ми», як найбільш цінні через свою ненавмисність, справжність, без потреби мови, як осяяння, «натхнення вищими силами», сакральність, ми продемонстрували у двох наведених прикладах зі студентського життя 80-х, «орвеллівських» років.

Література

1. Ковалинський В.В. Київські мініатюри. Кн. 9. Долі київських храмів. Ч. 1. Київ: Купола, 2011.
2. Попович М. Бути людиною. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011.

з приводу неправильного уявлення нею нюансів харчування в давній Русі як суто рослинного, призвело до «покарання» всієї аудиторії стоянням у так званий «позі орла» — з широко розкинутими руками.

¹⁴ Кіноактор М. Брандо, який мав індіанське коріння, відмовився від свого другого «Оскару» на знак протесту проти утисків індіанців, доручивши виступити від свого імені на церемонії вручення премії за 1972 рік (1973) цій, тоді ще молодій, акторці (Померла індіанка С. Літлфезер, якій М. Брандо доручив отримати замість себе «Оскара»). URL: <https://lenta.ua/u-ssha-pomerla-indianka-yakiy-marlo-brando-doruchiv-otrimati-zamist-sebe-oskara-126457/>.

¹⁵ Там само. Утім, якщо у випадку індіанців йдеться про традиційну невиділеність «Я», то у вищенаведених прикладах студентського гурту — про спонтанну регресію у такий первісний стан «колективного індивіду», — чим ці приклади й цікаві.

3. *Фрейдєнберг О.М.* Миф и литература древности. Москва: «Восточная л-ра» РАН, 1998.
4. *Цюпа І.* У пазурах Єжовщини. Повість-сповідь. Київ: Український письменник, 1994.
5. *Spengler O.* Der Untergang des Abendlandes, Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003.

References

1. *Kovalynskyi V.V.* Kyivski miniatiury. Kn. 9. Doli kyivskykh khramiv. Ch. 1. Kyiv: Kupola, 2011.
2. *Popovych M.* Buty liudynoiu. Kyiv: Vydavnychi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2011.
3. *Freydenberg O.M.* Mif i literatura drevnosti. Moskva: «Vostochnaya lyteratura» RAN. 1998.
4. *Tsiupa I.* U pazurakh Yezhovshchyny. Povist-spovid. Kyiv: Ukrainskyi pysmennyk, 1994.
5. *Spengler O.* Der Untergang des Abendlandes, Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003.

«ONE AS ALL».

MENTAL FOUNDATIONS OF SOLIDARITY ACTION

Yuriy Pysarenko

Abstract. Analyzing the problem of the «semantics of action», M. V. Popovych gave an anecdotal example, according to which in a dialogue between two competitors (traveling salesmen) who suspect each other of deception in advance, one of them, convinced that the opponent will not believe him anyway, decides to tell him the truth, thus «confounding his cards». Taking the competitor's information as true, the opponent, at the same time, makes it clear to the opponent that, despite his words, he fully understood his real intention – to mislead him. In addition to the story about these «like-minded» competitors, the proposed publication cites other cases of understanding each other without words, albeit non-antagonistic. This is an old married couple, according to O. Spengler, and the original team, according to O. M. Freudenberg. In both examples the so-called «We» stands out very clearly, for which thoughts on a certain occasion are common, without the need for prior agreement. Accordingly, the article draws attention to an interesting, from the point of view of the *philosophy of action*, phenomenon, which the author repeatedly observed in the student group during his studies at Kyiv University named after T. G. Shevchenko (1980–85). According to him, a group of people (students) reacts to a certain challenge as a «collective individual» – «all as one», or the same «We». There is a peculiar phenomenon of an instant solidarity protest reaction to some challenge, as a result of a «conspiracy without language», which is based on certain worldview markers of acceptable and unacceptable and reveals a structure in the form of a series of step-by-step actions that characterizes equanimity (mental measurement). This manifestation of «We» is opposed to two other, more traditional, manifestations of this category – a mechanical «we», united by a common language or belonging to the same reference group, but not devoid of internal contradictions (the example of traveling salesmen, according to M. V. Popovich), and – «we» of the totalitarian society, formed by the opaque way of hypnosis, deception (propaganda), violence by the leader-«puppet master». The latter can be characterized as «we are the victims». In a free society, priority is given to the authenticity and value of the unintended, spontaneous expression of «We», which opposes the phantom power of an illegitimate leader.

Keywords: «All as one», «We», mentality, intention, solidarity action, studentship.

Надійшла до редакції 22 липня 2023 р.

Писаренко Юрій Георгійович

Відділ логіки та методології науки

Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України

вул. Трьохсвятительська, 4.

м. Київ

01001

Pysarenko Yuriy

Department of Logic and Methodology of Science

H. S. Skovoroda Institute of Philosophy NAS of Ukraine

Triohsviatitelska st., 4

Kyiv

01001

<https://orcid.org/0000-0003-3247-1176>

zirin@ukr.net

<https://doi.org/10.31812/apm.7684>